עין משפט נר מצוה

סג א מיי׳ פ״ג מהל׳ מעשה הקרבנות הל׳ ט טוש״ע י״ד סימן שטו סעיף ג:

סד ב מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ג:

אילימא ת״ק (סבר) ספיקא הוא ואתי קרא למעוטי ספיקא. ור״ת מנא ליה דטעמא דת״ק משום ספיקא דילמא הוי [ב] כמוטים הפנימיות שנפגמו ושנגממו דהוי מום לענין למיזן שוחטין במקדש ולא הוי מום ליסמט במדינה ולעולם בכור ולמי יד] ור״ל דמדקאמר ר׳ ישמעאל בברייתא בכור הוא ומומו עמו מכלל דלת״ק לא הוי ולמי בכור: **ואתי** קרא למעוטי ספיקא. כי למי גוונא פריך בפ׳ בתרא דיומא (דף עד.) גבי כוי וכבירות בפרק דם שחיטה (דף כח.) ובפ״ק דחולין (דף כב:) גבי תחלת הלהוב שבזה ושבזה ולא דמי לשאר דוכתי דממעטינן ספק מקלת לקמן בפ׳ בתרא (דף נח:) עשירי ולמי אמר רחמנא ולא עשירי ספק וכן בהרת בסוף גזיל (דף סה:) ספק בהרת קדמה ספק שער לבן קדם דממעטינן ליה מלטהרו או לטמאו הואיל ופתח הכתוב בטהרה תחלה [ט] פעמים שהיה כך וטומטום נמי הוה שייך בפיר למעוטי שיש מהם זכר ויש מהם נקבה ופטרו הכתוב כל זמן שהוא ספק אבל כוי ותחלת להוב ומנדרוגינוס כולן שויש דקמי שמיא גליא כוי אם היה מהם בהמה ואם תחלת להוב חמוד גדול או קטן ואם מנדרוגינוס זכר או נקבה ול״ת הא דס״ל למנדרוגינוס ספיקא הוא [יט] כדמפרש בסוף המפלת (דף סה כח.) דמטמא בלובן ובאוהל [י] ומדקאמר בסוף הערל (יבמות דף פג.) הלכה כר׳ יוסי דלא הכריעו בו אם זכר או נקבה ובריה בפני עצמו דקאמר רבי יוסי בברייתא דלאו דוקא ואפ״ה ממעט ליה רב לענין ביאת מקדש מדכתיב מזכר ועד נקבה זכר ודלמי נקבה ודלמי ולא טומטום ומנדרוגינוס ודיכי אמי קרא למעוטי ספיקא וי״ט לומר דהכא שפיר דממעט ליה מהכא דכתיב יתירא כדכתיב גבי עולה ואם בא למעוטי אפילו הוא זכר משום דמשונה משאר זכרים ס״מ זכר הוא ולא [יז] נקבה אלמא לא אתי קרא למעוטי ספיקא אלא למעוטי ודאי נקבה ומדקאמר כת״ק דמדמעטינן ליה מהכא דרב אמי מיעוטא כתיבי דהוה מצי למיכתב מזכר ועד נקבה אם אינו ודאי זכר או ודאי נקבה ומדכתב מזכר ועד נקבה לטומטום היינו משום דאיכא כו׳ לפרש דבלאו טומטום צריכי הנך: כ) אבל לא זכר: לא) ודלא כרב חסדא דלקמן נמי כו׳ נמי דמשום טומטום: כב) או משונה משאר: כג) אביי דפ״ק דחגיגה דממעט טומטום מראיה אע״ג דביציו מבחוץ ולפי לשון ראשון שפ׳ דמודה רב חסדא בההיא דרב דממעטינן טומטום משום: כד) לתמוה מאי קפריך לקמן כו׳ ומייתי מברייתא דממעטינן ליה: כה) תי׳ דילמא נמחק: כו) מומין ואף תמורת בעלי מומין והשתא: כז) פסול הוא לגבי: כח) אם אקדישה לשם: כט) ליה אלא משום מום לישחט וקשה לפ׳ מום מעיקרו אות א׳ (תי׳ ליה) נמחק: ל) לאשמועינן דחרוץ במקום: לא) דלעיל ור״י תירץ: לב) בתמורה וזה לא נתפס בתמורה: לג) ספיקא הוא ואתי: לד) נקבה דתחלת הקדש יש בה קדושת הגוף כמו מפריש נקבה לאשם: לה) פריך אמאי איצטריך קרא זכר למעוטי מהקרבת: לו) יתורא דידיה בזכר: לז) דייק מהכא דמפשט:

תורה אור השלם

1. אִם עֹלָה קָרְבָּנוֹ מִן הַבָּקָר זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד יַקְרִיב אֹתוֹ לְרָצֹנוֹ לִפְנֵי יְיָ׃
ויקרא א ג

2. וְאִם מִן הַצֹּאן קָרְבָּנוֹ מִן הַכְּשָׂבִים אוֹ מִן הָעִזִּים לְעֹלָה זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ׃
ויקרא א י

3. כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִוָּלֵד בִּבְקָרְךָ וּבְצֹאנְךָ הַזָּכָר תַּקְדִּישׁ לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בִּבְכֹר שׁוֹרֶךָ וְלֹא תָגֹז בְּכוֹר צֹאנֶךָ׃
דברים טו יט

4. וְהָעֲבַרְתָּ כָל פֶּטֶר רֶחֶם לַיְיָ וְכָל פֶּטֶר שֶׁגֶר בְּהֵמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ הַזְּכָרִים לַיְיָ׃
שמות יג יב

שיטה מקובצת

ג) תי׳ מה ת״ל נמחק:
ד) קרא תיפוק דהא:
ה) דכתיב וקא ממעטינן כולהו מיניה: ו) ישמעאל היא ואי: ז) בכור נמי תרי קראי: ח) לומר בכור הוא הרי: ט) הוא דקממעיט ליה: י) הוא דקאמרי: יא) וקממעיט כולהו מיניה נקבה טומטום ואנדרוגינוס הס״ד: יב) דזכר הוא ס״א ולא מקרבי׳ ליה דנקבות שלו הוי מומא: יג) שרי אלא משום מום לישחט הס״ד: יד) תרי קראי כתיבי: טו) יערך טומטום אדם או: טז) ודאי הוי: יז) תחלה דהתם משתנה לפעמים דפעמים שהוא כך ופעמים שהי׳: יח) הוא כדפריש בסוף המפלת מדמטמא בלובן: יט) ספק אלמא. תי׳ נקבה נמחק: כ) לרב דפ׳ המפלת: כא) מעוטא מזכר ועד נקבה לטומטום היינו משום דאיכא כו׳ לפרש דבלאו טומטום צריכי הנך: כב) ודלא כרב חסדא דלקמן נמי כו׳ נמי דמשום טומטום: כג) או משונה משאר: כד) אביי דפ״ק דחגיגה דממעט טומטום מראיה אע״ג דביציו מבחוץ ולפי לשון ראשון שפ׳ דמודה רב חסדא בההיא דרב דממעטינן טומטום משום: כה) לתמוה מאי קפריך לקמן כו׳ ומייתי מברייתא דממעטינן ליה: כו) תי׳ דילמא נמחק: כז) מומין ואף תמורת בעלי מומין והשתא: כח) פסול הוא לגבי: כט) אם אקדישה לשם: ל) ליה אלא משום מום לישחט וקשה לפ׳ מום מעיקרו אות א׳ (תי׳ ליה) נמחק: לא) לאשמועינן דחרוץ במקום: לב) דלעיל ור״י תירץ: לג) בתמורה וזה לא נתפס בתמורה: לד) ספיקא הוא ואתי: לה) נקבה דתחלת הקדש יש בה קדושת הגוף כמו מפריש נקבה לאשם: לו) פריך אמאי איצטריך קרא זכר למעוטי מהקרבת: לז) יתורא דידיה בזכר: לח) דייק מהכא דמפשט:

הגהות הב״ח

(ג) רש״י ד״ה ודילמא וכו׳ כלומר אם ת״ל בכור:

רבינו גרשום

מיפשט פשיטא ליה. דאנדרוגינוס לא הוי בריה בפ״ע אלא זכר הוא ובכור ומומו עמו הוא חדרון דנקבות: או דילמא ספוקי מספקא ליה. דדילמא בריה הוי ולא קדוש: או אם תמצא לומר בכור הוא. הוי מומו עמו: למילקא עליה משום גזיזה ועבודה אי נמי למיתבה לכהן ת״ש ר׳ אילעאי אומר משום ר׳ ישמעאל אנדרוגינוס בכור הוא ומומו עמו ש״מ מיפשט פשיטא ליה ודילמא אם תימצא לומר קאמר ת״ש [1] זכר ולא נקבה כשהוא אומר למטה [2] זכר שאין ת״ל [3] מה ת״ל להוציא טומטום ואנדרוגינוס מני אילימא ת״ק ספיקא הוא ואתי קרא למעוטי ספיקא אלא רבנן בתראי מחד קרא [4] נקפי דהא גבי בכור חד זכר הוא דכתיב [5] קא מעטי כולהו מיניהו אלא פשיטא ר׳ ישמעאל מיפשט פשיטא ליה [6] ואי אמרת בשלמא רבי ישמעאל מיפשט פשיטא ליה היינו דאיצטריך קרא למעוטי אי אמרת מספקא ליה אצטריך קרא למעוטי ספיקא לעולם רבנן בתראי וגבי בכור [7] תרתי קראי כתיב [8] והזכר [9] והזכרים: וחכ״א אינו בכור [10]: אמר רב חסדא מחלוקת באנדרוגינוס [11] אבל בטומטום דברי הכל ספיקא הוא וקדוש מספיקא א״ל רבא אלא מעתה בערכין יערך אלמה

בעי רבא מאי טעמא דרבי ישמעאל מיפשט פשיטא ליה אנדרוגינוס בכור הוא ומומו עמו או דילמא ספוקי מספקא ליה ואם תימצא לומר קאמר אם תימצא לומר בכור הוא הרי מומו עמו למאי נפקא מינה למילקא עליה משום גזיזה ועבודה אי נמי למיתבה לכהן ת״ש ר׳ אילעאי אומר משום ר׳ ישמעאל אנדרוגינוס בכור הוא ומומו עמו ש״מ מיפשט פשיטא ליה ודילמא אם תימצא לומר קאמר ת״ש [1] זכר ולא נקבה כשהוא אומר למטה [2] זכר שאין ת״ל [3] מה ת״ל להוציא טומטום ואנדרוגינוס מני אילימא ת״ק ספיקא הוא ואתי קרא למעוטי ספיקא אלא רבנן בתראי מחד קרא [4] נקפי דהא גבי בכור חד זכר הוא דכתיב [5] קא מעטי כולהו מיניהו אלא פשיטא ר׳ ישמעאל מיפשט פשיטא ליה היינו דאיצטריך קרא למעוטי אי אמרת מספקא ליה אצטריך קרא למעוטי ספיקא לעולם רבנן בתראי וגבי בכור [7] תרתי קראי כתיב [8] והזכר [9] והזכרים: וחכ״א אינו בכור [10]: אמר רב חסדא מחלוקת באנדרוגינוס [11] אבל בטומטום דברי הכל ספיקא הוא וקדוש מספיקא א״ל רבא אלא מעתה בערכין יערך

מלקינן ליה: **אי נמי למיכתב לכהן.** מס זכור הוא נותנו לכהן ואוכלו במום זה ואם ספק הוא אוכלו ישראל במום זה כדין ספק בכור הנאכל במומו לבעלים דהמוליך מחבירו עליו הראיה: [ג] **דילמא אם תימצא לומר קמ"ל.** כלומר מס בכור הוא הרי מומו עמו: ס"ג בתורת כהניס[ד] **זכר ולא נקבה.** זכר כתיב גבי עולת בקר זכר תמים יקריבנו ומשמע ולא נקבה: **כשהוא לומר זכר למטה.** בעולת שלמים[ה] ס"ג: **לא.** ללמוד לגופיה למעוטי נקבה דהא לימעטיה: **להוציא טומטום ואנדרוגינוס.** הוא דלמתא: **מני.** הא דלימעטיו טומטום ואנדרוגינוס מזכר בתרא: **אילימא ת"ק.** דמתניתין הא טומטום ואנדרוגינוס ספק הוא: **ואיצטריך קרא למעוטי ספיקא.** בתמיה. הא ליכא ספקא קמי שמיא אלא ודאי משום דבריה בפני עצמו הוא [ו] קממעיט ליה ולא כת"ק: **אלא רבנן בתרא.** דמתניתין דפשיטא להו דבריה הוא [ז] ולקמיה אינו בכור אלא נגזז ונעבד: מיפוק ליה טומטום ואנדרוגינוס מחד זכר ונקבה מחד זכר דהא גבי בכור אלא כת"ק כולהו טומטום ואנדרוגינוס מחד זכר: **אלא רבי ישמעאל.** מוקמינן לה וכדבעי לפרושי דהא כהאי רבנן לא מצינן לאוקמא[ח] ופשיטא ליה דזכר הוא [ט]: **הויגו דאיצטריך למעוטי.** דלמ"ג דזכר הוא לא קדוש שום קדושה אם מקדישה לשום עולה ואפילו בגיזה ועבודה שרי ומזכר קמ"ל דאע"ג דלמעוטי מקדושה דהא גבי בכור כתיב חד זכר ולא ממעטינן ליה ר' ישמעאל מגזיה ללא שרי [י] משום מום אלא לימעטיו ליה ר' ישמעאל מגזיה ללא שרי **אלא אי אמרת בשלמא מיפשט פשיטא ליה.** פירוש דכזכר הוא ומומו עמו הויגו דאיצטריך קרא למעוטי דלמ"ג דזכר הוא לא קדוש שום קדושה אם מקדישה לשום עולה ואפילו בגיזה ועבודה שרי ומזכר קמ"ל דאע"ג דלמעוטי מקדושה דהא גבי בכור כתיב חד זכר ולא ממעטינן ליה ר' ישמעאל מגזיה ללא שרי [י] משום מום אלא לימעטיו ליה ר' ישמעאל מגזיה ללא שרי **אי נמי למיכתב לכהן.** מס זכור הוא נותנו לכהן ואוכלו במום זה ואם ספק הוא אוכלו ישראל במום זה כדין ספק בכור הנאכל במומו לבעלים דהמוליך מחבירו עליו הראיה: [ג] **דילמא אם תימצא לומר קאמר.** כלומר מס בכור הוא הרי מומו עמו: ס"ג בתורת כהניס[ד] **זכר ולא נקבה.** זכר כתיב גבי עולת בקר זכר תמים יקריבנו ומשמע ולא נקבה: **כשהוא לומר זכר למטה.** בעולת שלמים[ה] ס"ג: **לא.** ללמוד לגופיה למעוטי נקבה דהא לימעטיה: **להוציא טומטום ואנדרוגינוס.** הוא דלמתא: **מני.** הא דלימעטיו טומטום ואנדרוגינוס מזכר בתרא: **אילימא ת"ק.** דמתניתין הא טומטום ואנדרוגינוס ספק הוא: **ואיצטריך קרא למעוטי ספיקא.** בתמיה. הא ליכא ספקא קמי שמיא אלא ודאי משום דבריה בפני עצמו הוא [ו] קממעיט ליה ולא כת"ק: **אלא רבנן בתרא.** דמתניתין דפשיטא להו דבריה הוא [ז] ולקמיה אינו בכור אלא נגזז ונעבד: מיפוק ליה טומטום ואנדרוגינוס מחד זכר ונקבה מחד זכר דהא גבי בכור אלא כת"ק כולהו טומטום ואנדרוגינוס מחד זכר: **אלא רבי ישמעאל.** מוקמינן לה וכדבעי לפרושי דהא כהאי רבנן לא מצינן לאוקמא[ח] ופשיטא ליה דזכר הוא [ט]: **הויגו דאיצטריך למעוטי.**

חלמה פניך הוכר. והיה ערכך הזכר ומריבויא דה"ג נפקא לן ולא טומטום: ערך אין [ז] ואפשר אין שוין כדמפרש בפ' בהר סיני [ח]: **אם נקבה.** מריבויא דאם נפקא לן ולא טומטום [ט] ומשום ספיקא לא ממעטינן ליה קרא דספיקא קמי שמיא ליכא חלא ולאי ומשום כריה ממעטינן ליה:

אלמה תניא [י] **הזכר** [יא] **ולא טומטום ואנדרוגינוס** [יב] **סמי מיכן טומטום ת"ש יכול לא יהא בערך איש אבל יהא בערך אשה ת"ל הזכר** [2] **אם נקבה ולא טומטום ואנדרוגינוס סמי מיכן טומטום ת"ש** [3] **אם זכר אם נקבה** [יג] **זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס סמי מיכן טומטום ת"ש הזכר ולא נקבה כשהוא אומר למטה** [4] **זכר שאין ת"ל** [יד] **מה ת"ל להוציא טומטום ואנדרוגינוס סמי מיכן טומטום ת"ש** [טו] **הנעבד והמוקצה והאתנן והמחיר וטומטום ואנדרוגינוס כולן מטמאין בגדים אבית הבליעה ר"א אומר טומטום ואנדרוגינוס אין מטמאין בגדים אבית הבליעה שהיה ר"א אומר כל מקום שנאמר זכר ונקבה אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם ועוף הואיל ולא נאמר בו זכר ונקבה אין אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם סמי מיכן טומטום ת"ש** [טז] **ר' אלעזר אומר הטריפה והכלאים ויוצא דופן טומטום ואנדרוגינוס לא קדושים ולא מקדישין ואמר שמואל** [5] **לא קדושים בתמורה ולא מקדישין לעשות תמורה סמי מיכן טומטום ת"ש ר' אלעזר אומר חמשה לא קדושים ולא מקדישין ואלו הן הטריפה והכלאים ויוצא דופן וטומטום ואנדרוגינוס וכי תימא ה"נ סמי מיכן טומטום הוו להו ארבעה אפיק טומטום ועייל יתום לימא** [יז] **כתנאי רבי אילעאי אומר משום ר' ישמעאל אנדרוגינוס בכור הוא ומומו עמו וחכמים אומרים אין קדושה חלה עליו ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש הרי הוא אומר** [5] **הזכר וכל מקום שנאמר זכר אינו אלא להוציא טומטום ואנדרוגינוס וכי תימא סמי מיכן טומטום ר"ש בן יהודה היינו רבנן אלא לאו טומטום איכא בינייהו דת"ק סבר אין קדושה חלה עליו ואנדרוגינוס אבל טומטום ספיקא הוא וקדוש מספיקא ואתא רבי שמעון בן**

אלמה תניא [י] **הזכר** [יא] **ולא טומטום ואנדרוגינוס** [יב] **סמי מיכן טומטום ת"ש יכול לא יהא בערך איש אבל יהא בערך אשה ת"ל הזכר** [2] **אם נקבה ולא טומטום ואנדרוגינוס סמי מיכן טומטום ת"ש** [3] **אם זכר אם נקבה** [יג] **זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס סמי מיכן טומטום ת"ש הזכר ולא נקבה כשהוא אומר למטה** [4] **זכר שאין ת"ל** [יד] **מה ת"ל להוציא טומטום ואנדרוגינוס סמי מיכן טומטום ת"ש** [טז] **הנעבד והמוקצה והאתנן והמחיר וטומטום ואנדרוגינוס כולן מטמאין בגדים אבית הבליעה ר"א אומר טומטום ואנדרוגינוס אין מטמאין בגדים אבית הבליעה שהיה ר"א אומר כל מקום שנאמר זכר ונקבה אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם ועוף הואיל ולא נאמר בו זכר ונקבה אין אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם סמי מיכן טומטום ת"ש** [יז] **ר' אלעזר אומר הטריפה והכלאים ויוצא דופן טומטום ואנדרוגינוס לא קדושים ולא מקדישין ואמר שמואל** [5] **לא קדושים בתמורה ולא מקדישין לעשות תמורה סמי מיכן טומטום ת"ש ר' אלעזר אומר חמשה לא קדושים ולא מקדישין ואלו הן הטריפה והכלאים ויוצא דופן וטומטום ואנדרוגינוס וכי תימא ה"נ סמי מיכן טומטום הוו להו ארבעה אפיק טומטום ועייל יתום לימא** [יז] **כתנאי רבי אילעאי אומר משום ר' ישמעאל אנדרוגינוס בכור הוא ומומו עמו וחכמים אומרים אין קדושה חלה עליו ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש הרי הוא אומר** [5] **הזכר וכל מקום שנאמר זכר אינו אלא להוציא טומטום ואנדרוגינוס וכי תימא סמי מיכן טומטום ר"ש בן יהודה היינו רבנן אלא לאו טומטום איכא בינייהו דת"ק סבר אין קדושה חלה עליו ואנדרוגינוס אבל טומטום ספיקא הוא וקדוש מספיקא ואתא רבי שמעון בן**

סמי מכאן טומטום. מקרא לא ממעט אלא מנדרוגינוס ומשום כריה אבל טומטום נערך ולתומרת נערך כזכר: **אם זכר אם נקבה.** נפלמיס כתיב (ויקרא ז) ומשום ספק לא ממעט קרא ועוד [ט] אין זכר אין נקבה כאן לנפלמיס אלא ודאי כריה הוא: **הזכר ולא נקבה.** (י) להיינו הך דגבי עולה דפריכים לעיל להויא טומטום ומדמעטיה קרא כריה הוא למשום ספק לא [יא] ממעט קרא: הרובע ל"ג אלא שייך בעופות: **הנעבד.** [יב] כולה נקרנות דעופות קמיירי: **מטמאים בגדים אבית הבליעה.** כשאר נבלת עוף טהור דמליקתו אינה מליקה והוי נבילה ואי לאו כריה הוא דאמאי אינה מליקה [יג] מה נפשך אם זכר הוא כשר ואם נקבה הרי כשר להא בעופות לא חלק הכתוב ועוד מדכ"ע אינה לאותויבי דקאמר כל מקום שאתה מוצא זכר ונקבה אתה מוצא טומטום ספיקה מי ממעט ליה קרא אלא ודאי כריה הוא והיכא דמעטיה קרא אבל בעופות אלא אמר שמואל לא קדושים בתמורה ולא מקדישין לעשות תמורה סמי מיכן טומטום ת"ש ר' אלעזר אומר חמשה לא קדושים ולא מקדישין ואלו הן הטריפה והכלאים ויוצא דופן וטומטום ואנדרוגינוס וכי תימא ה"נ סמי מיכן טומטום הוו להו ארבעה אפיק טומטום ועייל יתום לימא [יז] כתנאי רבי אילעאי אומר משום ר' ישמעאל אנדרוגינוס בכור הוא ומומו עמו וחכמים אומרים אין קדושה חלה עליו ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש הרי הוא אומר [5] הזכר וכל מקום שנאמר זכר אינו אלא להוציא טומטום ואנדרוגינוס וכי תימא סמי מיכן טומטום ר"ש בן יהודה היינו רבנן אלא לאו טומטום איכא בינייהו דת"ק סבר אין קדושה חלה עליו ואנדרוגינוס אבל טומטום ספיקא הוא וקדוש מספיקא ואתא רבי שמעון בן

סמי מכאן טומטום. מקרא לא ממעט אלא מנדרוגינוס ומשום כריה אבל טומטום נערך ולתומרת נערך כזכר: **אם זכר אם נקבה.** נפלמיס כתיב (ויקרא ז) ומשום ספק לא ממעט קרא ועוד [ט] אין זכר אין נקבה כאן לנפלמיס אלא ודאי כריה הוא ולאי ומשום כריה ממעטינן ליה: **הזכר ולא נקבה.** (י) להיינו הך דגבי עולה דפריכים לעיל להויא טומטום ומדמעטיה קרא כריה הוא למשום ספק לא [יא] ממעט קרא: הרובע ל"ג אלא שייך בעופות: **הנעבד.** [יב] כולה נקרנות דעופות קמיירי: **מטמאים בגדים אבית הבליעה.** כשאר נבלת עוף טהור דמליקתו אינה מליקה והוי נבילה ואי לאו כריה הוא דאמאי אינה מליקה [יג] מה נפשך אם זכר הוא כשר ואם נקבה הרי כשר להא בעופות לא חלק הכתוב ועוד מדכ"ע אינה לאותויבי דקאמר כל מקום שאתה מוצא זכר ונקבה אתה מוצא טומטום ספיקה מי ממעט ליה קרא אלא ודאי כריה הוא והיכא דמעטיה קרא אבל בעופות אלא אמר שמואל **לא קדושים בתמורה.** כלומר אפילו תמורה שחלה על בעל מום קבוע אינה חלה עליהן וטעמא מפרש במסכת תמורה בפרק י"ם בקרנות (דף י"ח:): **ולא מקדישין** [יז] **בעופי דמורה.** שאם קדושין אין עושין תמורה והיכי דמי שהן עלמן קדושין [יח] כגון שהיו ולדות קדשים דקדשי מזבח ממן. ואי טומטום ספק הוא שמא נקבה היא כשר ואם נקבה היא כשרה ואפשר דלא מקשה אלא לפי שיטת הגמרא דלעיל דאמרינן בעלמא ספק ספיקא לקולא ואפילו ספק ספיקא לחומרא ולא מקשה אלא לפי שיטת הגמרא דלעיל דאמרינן בעלמא ספק ספיקא לקולא ואפילו ספק ספיקא לחומרא ולא מקשה אלא לפי שיטת הגמרא דלעיל דאמרינן בעלמא ספק ספיקא לקולא ואפילו ספק ספיקא לחומרא

כדתניא במתני' דהכל:

אבל [יט] **טומטום דברי הכל ספיקא הוא בו'.** לפי מסקנא דלעיל דמספקא לן אי נקבה ואי זכר ואי טומטום ואי אנדרוגינוס ואי סרוס ואי אילונית ואי מחזיר גרושתו ואי מיבעי ליה לרבי יהודה דאמר ספק ספיקא לקולא ספק ספיקא לחומרא ספק ספיקא לחומרא מנלן דאמר רבי יהודה ספק ספיקא לקולא ספק ספיקא לחומרא דתנן בפרק ב' דיבמות (יבמות פ"ד:) ספק בן שמונה שנולד לשבעה ספק בן תשעה שנולד לשמונה ספק בן שבעה שנולד לתשעה ספק בן שבעה שנולד לשבעה ספק בן שמונה שנולד לשמונה ספק בן תשעה שנולד לתשעה ספק בן שבעה שנולד לשמונה ספק בן תשעה שנולד לשבעה ספק בן שמונה שנולד לתשעה ספק בן תשעה שנולד לשמונה ספק בן שבעה שנולד לתשעה ספק בן שמונה שנולד לשבעה ספק בן תשעה שנולד לשמונה ספק בן שבעה שנולד לשבעה ספק בן שמונה שנולד לשמונה ספק בן תשעה שנולד לתשעה ספק בן שבעה שנולד לתשעה ספק בן שמונה שנולד לשמונה ספק בן תשעה שנולד לשבעה ספק בן שבעה שנולד לשבעה ספק בן שמונה שנולד לתשעה ספק בן תשעה שנולד לשמונה ספק בן שבעה שנולד לשמונה ספק בן תשעה שנולד לתשעה ספק בן שמונה שנולד לשבע

כי פליגי במטיל מים במקום נקבות. והשתא הא דאמר רב חסדא לעיל לגבי טומטום דברי הכל ספיקא הוא על כרחך לא [יח] אמרו במטיל מים במקום זכרות דהכוח ולמי זכר הוא [יט] לגבי במטיל מים במקום נקבות ולגירסת דמ"ק אבל [כ] ר"ש [א] דלית ליה שוס ספיקא בטומטום למי הוא מטיל מים במקום נקבות הוי נקבה ולמי [ב] ומ"ל לרב חסדא דלרבנן מתרמי קדום מספיקא דילמא סברי כר"ש ולא [יח] קדום כלל ו"ל כיון דמהכוח טעמא דפליגי בגמדרוגינום משום [יט] דסבירה הוא לה מני פליגי בטומטום לרב חסדא לשום תנא לא הוי ברייה מקמתא [ג] מודו לת"ק בטומטום דכי קדום [יא] הוא מספיקא כמו שמודה לו רבי ישמעאל ור"ת לקמן פ"ט (דף מז.) דממעטו ר"ש בן יהודה טומטום ואנדרוגינוס ממעשר בהמה משום דממעטו בקדשים הזכר ולמי ונקבה ולמית ויליף מעשר מתמת מתת מקדשים מה ענין זה לגבי זה הא בקדשים מימעטו מכלל זכר מטעם שהוא ונקבה כשמטיל מים במקום נקבות לגבי מעשר אין זכר ונקבה ו"ל לרב חסדא מומר סתי מכלן טומטום וכן ר"ל דבסמוך: **לא אמרו טומטום ספק אלא באדם.** כר"ש בר' יהודה דקסבירא ליה ולמו ולגירסת לת"ק דמתני' דקסבירא הוא לתין שומטין לגבי במקדש ולגי במדינה:

הדרן עלך על אלו מומין

בן יהודה למימר טומטום בריה הוא ולא קדוש לא דכולי עלמא טומטום בבריה לא מספקא [ג] זכר ונקבה הוא דמספקא מטיל מים במקום זכרות דכולי עלמא לא פליגי דזכר הוא כי פליגי במטיל מים במקום נקבות מר סבר חיישינן שמא נהפכה זכרותו לנקבותו ומר סבר לא חיישינן כי הא דהורה [ג] רבי אלעזר [ג] בבהמה מטיל מים במקום נקבות חולין תהי בה ר' יוחנן מאן דלא חש [ג] לתנא קמא ולרבי ישמעאל ולימא רבי יוחנן נמי מאן דלא חש לרבנן בתראי דא"ר חסדא מחלוקת באנדרוגינום אבל בטומטום [א]דברי הכל ספיקא רבי יוחנן לא ס"ל דרב חסדא אי לא ס"ל לימא הוא דאמר כרבנן בתראי הכי נמי קאמר [ב]מאן שביק תרי ועביד כחד ורבי [ד] אלעזר כמאן סברא כי הא דאמר ריש לקיש [ה] לא אמרו טומטום ספק אלא באדם הואיל וזכרותו ונקבותו במקום אחד אבל בהמה מטיל מים במקום זכרות זכר מטיל מים במקום נקבות נקבה מתקיף לה רב אושעיא וליחוש שמא נהפכה זכרותו לנקבותו א"ל [ו] כמאן [ז]כר"מ דחייש למיעוטא אביי בר אבין ורב חנניא בר אבין דאמרי תרוייהו אפי' תימא רבנן הואיל ואישתני אישתני אית דאמר אישתני ואית דאמר לא אישתני לימא אישתני ולא אישתני תנאי דתניא [ז]טומטום [ב]שקידש קדושין קדושין נתקדש קדושין [ג]וחולץ וחולצין לאשתו ומיבמים לאשתו ותניא אידך אשת טומטום חולצת ולא מתייבמת [ד] סברוה דכ"ע כר"ע דאמר [ה]סרים חמה לא חולץ ולא מייבם [ו] מאי לאו בהא קמיפלגי דמ"ד חולץ וחולצין לאשתו ומיבמים את אשתו לא אמרינן הואיל ואישתני ומ"ד חולצת ולא מתייבמת אמרינן הואיל ואישתני אישתני לא דכ"ע אמרינן הואיל ואישתני אישתני הא ר"א והא ר"ע ומאן תנא אליבא דר"ע אילימא ר' יהודה הא ודאי סרים משוי ליה [ז]דתנן רבי יהודה אומר טומטום שנקרע ונמצא זכר ה"ז לא יחלוץ מפני שהוא כסרים אלא רבי יוסי ברבי יהודה היא דתניא [ז]ר' יוסי בר' יהודה אומר טומטום לא חולץ שמא יקרע וימצא סרים וחולץ [ט] אטו כל דמיקרע זכר משתכח נקבה לא משתכח [י]שמא [י] קאמר שמא יקרע וימצא נקבה א"נ זכר נמי שמא ימצא סרים חמה מאי ביניהו אמר רבא לפסול

[ע"ש] עליה דר"ס בן יהודה [יח] דלא חיים שמע נהפכה ור' [ב] מלעזר כר"ס סבירא ליה: **נתקדש קדושין קדושין.** למומרת ולריכה גט שמע זכר הוא: **ונתנה קדושין קדושין.** וזה שקדשו לפסול בקרובותיו של טומטום כגון בתמו ובאחותו דשמע נקבה הוא: **וחולץ.** למומרת שאם אין שם [י] אחר חולה הוא בעיא יבמתו חוליצה לכל ים שם [יא] אחר לא חולץ טומטום דהא הלי תנא בנקבה נמי מספקא ליה: **וחולצין לאשתו.** מומרת [ב] היא שמא זכר הוא: **ומייבמים את אשתו.** ממה נפשך אי זכר הוא שפיר מייבם אחיו ואם נקבה הוא אשתו [יב] בעלמא הוא דנפקא הלי אחיו של טומטום לגבי טומטום לא מייבם לאחיו בן לידה ולא קרינן ביה להקים לאחיו שם [דברים כה] **מאי נלו דכ"ע כר"ע דתמר.** ביבמות פרק הערל (עט:) סרים חמה לא חולץ ולא מייבם ואשתו לא חולצת ולא מתייבמת שלא היתה לו שעת הכושר: **ובהא פליגי.** דמ"ד מייבמין לאשתו ממ"נ שבר אי זכר הוא שפיר מייבם דלא אמרינן הואיל ואישתני למיהוי טומטום אישתני נמי לספוקי סרים חמה שאפילו יקרע וימצא זכר יהא סרים ואשתו סרים אין מתייבמת: **ומ"ד אין** [יב] **מתייבמת שבר אמרינן הואיל ואישתני.** למיהוי טומטום אישתני נמי לספוקי סרים חמה אפילו ימצא זכר הילכך אין מתייבמת לאשתו דנמלמו פוגעים בערוה דכיון דזכר הוא קדושין קדושין וכיון דסרים חמה הוא אין לאשתו זקוקה ליבם הוא כאשתו אח שיש לה בניס והמייבמה פוגע בחיקור אשת אח ומיהו חלילה בעיא דלא פשיטא לן שהוא סרים דשמא נלו סרים הוא הילכך בעיא חלילה: **נלו דכ"ע אמרי שמא אישתני.** ומספקינן ליה בסרים חמה. והא דאמרינן מתייבמת רבי אליעזר היא דאמר בפ' הערל (יבמות דף פ.) אשת סרים חמה מתייבמת שכן במינן מתרפין בחלוכסנדרית של מלרים הילכך ממ"נ שרי לייבומה. ומ"ד לא מתייבמת כר"ע: **ומאן דאמר דאיכא ליה כר"ע.** ואמר חולצת ולא מתייבמת: **סרים ודאי משוי ליה.** לטומטום ואפי' חלילה לא תיבעי להא ר"ע בשאשת סרים חמה לא בעי חלילה: **אלא ר' יוסי בר' יהודה.** דשמע מקמר הילכך חלילה בעיא דשמא זכר הוא ושמא אינו סרים ולא מתייבמת דשמא זכר הוא ושמא אינו סרים חמה לגבי אחיו דקסבר ס"ס [יג] פוגע בשאשת אח בית דין מכין אותו ומלקין אותו: **שמא יקרע הוי.** ובמקום אחין קאמר לגבי יחלוץ [יד] (ולימוש) שמא סרים חמה הוא לגבי אחין שם אחר יחלוץ ולא מיפטרא יבמתו הולא כלום דשמא הולא סרים הוא הילכך לשאשתו נמי בעיא חלילה ולא סרים הוא ולא מתייבמת דשמא סרים הוא: אטו כל דמקרע זכר משתכח: לגבי מפקפא ליה: **מאי בינייהו.** בין רבי יהודה לר' יוסי בטומטום שאח אחיו דתרוייהו לגבי יחלוץ קאמרי: לפסול

[ע"ש] עליה דר"ס בן יהודה [יח] דלא חיים שמע נהפכה ור' [ב] מלעזר כר"ס סבירא ליה: **נתקדש קדושין קדושין.** למומרת ולריכה גט שמע זכר הוא: **ונתנה קדושין קדושין.** וזה שקדשו לפסול בקרובותיו של טומטום כגון בתמו ובאחותו דשמע נקבה הוא: **וחולץ.** למומרת שאם אין שם [י] אחר חולה הוא בעיא יבמתו חוליצה לכל ים שם [יא] אחר לא חולץ טומטום דהא הלי תנא בנקבה נמי מספקא ליה: **וחולצין לאשתו.** מומרת [ב] היא שמא זכר הוא: **ומייבמים את אשתו.** ממה נפשך אי זכר הוא שפיר מייבם אחיו ואם נקבה הוא אשתו [יב] בעלמא הוא דנפקא הלי אחיו של טומטום לגבי טומטום לא מייבם לאחיו בן לידה ולא קרינן ביה להקים לאחיו שם [דברים כה] **מאי נלו דכ"ע כר"ע דתמר.** ביבמות פרק הערל (עט:) סרים חמה לא חולץ ולא מייבם ואשתו לא חולצת ולא מתייבמת שלא היתה לו שעת הכושר: **ובהא פליגי.** דמ"ד מייבמין לאשתו ממ"נ שבר אי זכר הוא שפיר מייבם דלא אמרינן הואיל ואישתני למיהוי טומטום אישתני נמי לספוקי סרים חמה שאפילו יקרע וימצא זכר יהא סרים ואשתו סרים אין מתייבמת: **ומ"ד אין** [יב] **מתייבמת שבר אמרינן הואיל ואישתני.** למיהוי טומטום אישתני נמי לספוקי סרים חמה אפילו ימצא זכר הילכך אין מתייבמת לאשתו דנמלמו פוגעים בערוה דכיון דזכר הוא קדושין קדושין וכיון דסרים חמה הוא אין לאשתו זקוקה ליבם הוא כאשתו אח שיש לה בניס והמייבמה פוגע בחיקור אשת אח ומיהו חלילה בעיא דלא פשיטא לן שהוא סרים דשמא נלו סרים הוא הילכך בעיא חלילה: **נלו דכ"ע אמרי שמא אישתני.** ומספקינן ליה בסרים חמה. והא דאמרינן מתייבמת רבי אליעזר היא דאמר בפ' הערל (יבמות דף פ.) אשת סרים חמה מתייבמת שכן במינן מתרפין בחלוכסנדרית של מלרים הילכך ממ"נ שרי לייבומה. ומ"ד לא מתייבמת כר"ע: **ומאן דאמר דאיכא ליה כר"ע.** ואמר חולצת ולא מתייבמת: **סרים ודאי משוי ליה.** לטומטום ואפי' חלילה לא תיבעי להא ר"ע בשאשת סרים חמה לא בעי חלילה: **אלא ר' יוסי בר' יהודה.** דשמע מקמר הילכך חלילה בעיא דשמא זכר הוא ושמא אינו סרים ולא מתייבמת דשמא זכר הוא ושמא אינו סרים חמה לגבי אחיו דקסבר ס"ס [יג] פוגע בשאשת אח בית דין מכין אותו ומלקין אותו: **שמא יקרע הוי.** ובמקום אחין קאמר לגבי יחלוץ [יד] (ולימוש) שמא סרים חמה הוא לגבי אחין שם אחר יחלוץ ולא מיפטרא יבמתו הולא כלום דשמא הולא סרים הוא הילכך לשאשתו נמי בעיא חלילה ולא סרים הוא ולא מתייבמת דשמא סרים הוא: אטו כל דמקרע זכר משתכח: לגבי מפקפא ליה: **מאי בינייהו.** בין רבי יהודה לר' יוסי בטומטום שאח אחיו דתרוייהו לגבי יחלוץ קאמרי: לפסול

עין משפט נר מצוה

סג א מיי' פ"ג מהל' כלאים הלכ"ה טוש"ע יו"ד סי' שמו סעיף ב:

סד ב מיי' פ"ד מהל' אישות הלכ"ד טוש"ע אה"ע סי' מד סעי' ה:

סה ג ד מיי' פ"ו מהל' יבום הלכ"ד טוש"ע אה"ע סי' קנב סעי' ט:

ה [מיי' פ"ו מהל' יבום הל' ג והל' ח טוש"ע אה"ע סי' קנב סעי' ז]:

שיטה מקובצת

א) בזכר ונקבה הוא: **ב)** טומטום בבהמה: **ג)** תש לא לת"ק ולא לרבי ישמעאל: **ד)** ורבי אילעא תי' אליעזר נמחק כמאן סבירא ליה כי הא: **ה)** לא אמרו טומטום כר' פ"ה דת"ק דמתני' דאמר טומטום אינו נשחט לא במקדש ולא במדינה במטיל מים במקום זכרות קאמר דוודאי קדיש הילכך אין נשחט במדינה ובמקדש נמי דממעטינן ליה מהזכר אבל כ"ע מודו במטיל מים במקום נקבות דנקבה הוא כמו שהורה ר' אלעאי ותימה דדוחק גדול הוא לומר כן דלעיל משמע דבמטיל מים במקום זכרות לא ממעטינן ליה כלל ודאי להקרבה לכך נראה דלעולם איירי במטיל מים במקום נקבות וקדיש מספק לת"ק דמתני' דחיישינן שמא נהפכה זכרות ורשב"ל לא אתא אלא לומר דרבנן בתראי סברי כר"ש בן יהודה ולכך הורה ר' אלעאי דהוו חולין דלא ס"ל כרב חסדא דאמר ספק הוי. תו"ח: **ו)** א"ל אביי כמאן: **ז)** מתיבתא מאי לאו דכר"ע כר"ש: **ח)** מייבם ובהא תיבות מאי לאו נמחק: **ט)** חמה ומי פשיטא ליה דזכר משתכח אטו: **י)** שמא ושמא קאמר: **יא)** חולץ לגבי אות ר' נמחק: **יב)** לא פליג אלא: **יג)** יוחנן הא דרב חסדא: **יד)** מה"ד מאן שבק: **טו)** בתראי ורבי אלעאי כמאן ס"ל דשביק תרי ועביד כחד הס"ד: **טז)** אנאדרוגינוס קאי תי' קיימי נמחק: **יז)** ואישתני למהוי טומטום אישתני נמי דנהפכה: **יח)** יהודה ואית דאמרי לא אמרינן בבהמה הואיל ואישתני אישתני והיינו ר' שמעון בן יהודה דלא חיישינן שמא נהפכה ור' אילעא כר"ש ס"ל הס"ד: **יט)** ואישתני אישתני: **כ)** חומרא בעלמא היא: **כא)** אין מייבמין אשתו תיבת מתייבמת נמחק: **כב)** ונמצא כפוגע באשת: **כג)** יחלוץ ולחומרא ושמא: **כד)** לא איירי במטיל: **כה)** הוא אלא במטיל: **כו)** ר"ש ס"א ר' ישמעאל: **כז)** קדוש ס"א קדושי כלל: **כח)** משום דסברי בריה הוא: **ל)** מסתמא לת"ק ממה שיודה לר' ישמעאל. לשון הרא"ש: **לא)** תי' הוא נמחק:

רבינו גרשום

בזכר או נקבה הוא דמספקא דלא ידעינן אי נקרע שמא הוי זכר ודאי או נקבה ודאית: ואי מטיל מים במקום זכרות דכ"ע לא פליגי דזכר הוא. (דאי) דמקום זכרות דבהמה מרוחק הוא ממקום נקבות: כי פליגי במטיל מים ממקום נקבות: מר סבר (רבנן) תנא קמא דטומטום ספיקא הוא וקדוש מספיקא סברי חיישינן שמא נהפכה זכרותו והויא במקום נקבותו וזכר הוא ומומו עמו: ור' שמעון [בן יהודה] סבר כל מקום שנאמר זכר להוציא טומטום ואנדרוגינוס דכי מטיל מים במקום נקבות ודאי נקבה הוא: כי הא דהורה ר' אלעזר (ר' אילעאי) לא חיישינן שמא נהפך זכרותו לנקבותו אלא ודאי נקבה הוא: תהי בה ר' יוחנן. מאן דאי דהכי הורה ולא חש לת"ק ולא לר' ישמעאל דמתניתין. כדאמרינן לת"ק בשלמא טומטום במדינה לא דילמא זכר הוא ולית בה מומא ור' ישמעאל סבר זכר ומומו עמו הוא: לא סבירא ליה הא דרב חסדא **ל)** א"כ הא דאמר דהורה כרבנן הורה דאמרי אינו בכור ויוצא לחולין ליגזז: הכי

ז) נראה דל"ל מי לא ס"ל דרב חסדא ס"ס לימא הוא דאמר דהורה ובו'. **ח)** נראה דל"ל דהיא תקורה בקרוביו של הטומטום ועוד ל"מ דלריכה גט ומכו שפירש"י:

נפסול במקום אחין. סמ"ק יש עמו אחים הגונים והלך הוא ואלך לה לרבי יהודה ללו כלום עבד ולא פסלה מן האחין יג) ולא אחד מן האחין לייבם מייבם ולרבי יוסי דאמזיק ליה בספק פסלה מן האחין דשמא מליאתו חליצה ואין אחד מן האחין יכול לייבמה דכיון דלא ניחא

שוב לא יבמה[1] לא אחזרן ואולינן לה: **ולחלוץ שלא במקום אחין.** סמ"ק אין אחין לא טומטום לרבי יהודה מיפטרה בולא כלום דהא ודאי קרים הוא וכליתיה דמי ולר' יוסי בעיא חליצה שמא לאו קרים הוא ואי דקאמר לא יחלוץ במקום אחין קאמר

הדרן עלך על אלו מומין

מומין אלו. האומרין בנכור פוסלין לכהן[1] לעבודה:

בין קבועין בין עוברין. כל זמן שהן בו: **הכילון והליפתם והמקבן.** מפרש בגמרא [ע"כ]: **ושרשו שקוט וסקיפה.**

יז) מפרש בגמרא [שם]: **ובעלי חטרות.** פלוגתא אלא הכי כילון וליפתם וכולהו דברי הכל: **חטרות.** מלדרו"ש: **גמ' אמאי.** יח) פסולין בחלש: **והא** יט) **יבלת.** ללא כתיבא בחלש: **ואי דק מבלוג.** לאחרן גבי מומי יא) נכור (ו) הוא ולא כתיב בבהמה דבעלמא כולהו אינך ניה כמו מוטין וזנב הטעל שאינה מגעת לארכובה מכל מום רע כ) נפקי ללא דק ותבלול איכא למיפרך מדגליהו רחמנא בחלש ובבהמה לא גליהו ס"מ לא פסלי בבהמה. ומשני מילף ילפי מהדדי: **גרב דמחים.** מילפא דקשה הוא כחרס ומשקע בשאר ועושה חריצין: **ולילפינהו רחמנא לגוללו.** מומי אלו בחלש או בבהמה: **וגרב וילפא הכא והכא.** גרב לגזירה שוה וילפא לגלויי עלה לגרב דמופנה הוא ללאו אחמי כתב עור ופסח ושבור הכא והכא: **אחייא**[יא] **ליכתב.** מיניהו לכתביהו רחמנא לילף אחד מיניה: **קלוט וחוטין דליפנהו בחלש.** לחלש ליט מפרש פרסה ואחין נוהגין בו מומי חוטין לחלש יש לו שיעיס יט) ואין נראין החוטין ובהמה הוא לחלש כ) לה שיעיס למעלה ונראין החוטים ונפסלת בפגימתן: **בבהמה נמי לא פסלי.** להכי כתב רחמנא מומים בבהמה ומנה בה קלוט וחוטין שנפגמו ושנגממו כא) דנפקי מחרון: **גבן וחרום ליפנהו בבהמה.** דגבן היינו שיש לו גבינים שקורין שורליל"ש ובהמה ליש לה גבינים וחרום היינו שמוטמו לפ[א](ה) בין שתי עיניו ובהמה אין לה חוטם בין העיניס: **והנך דליפנהו בחידך.** ללא שייכי ביה ליכתב בחידך: **שנפחדש בה.** והכא איכא מידוש בחלש גבן וחרום ובבהמה קלוט וחוטין: **למה לי.** למיכתב דמומין כב) פסולין בחלש ומומין פסולין בנכור דכתיב (דברים טו) וכי יהיה בו מום וגו' ומומין כג) פסולין בקדשים: **אדם מבכור לא אמי.** כלומר מי כתב בנכור ולא כתב בהנך אדם מבכור לא אמי מה לבכור אין הוא שיפסלנו המוס שכן הוא עלמו קרב: **אדם מקדשים לא אמי.** כלומר מי כתב בקדשים ולא כתב בהנך הנך לא אמו מיניהו: **קדושתן מרובה.** חטאות ואשמות עולות ושלמים **אדם קדושתו מרובה בחולין. אין הקדוש בקדושת חבירו.** הוא דבעי מומא הא אין שוה בזולו של חבירו: מאי

לפסול במקום אחים ולחלוץ שלא במקום אחים איכא ביניהו:

הדרן עלך על אלו מומין

מומין אלו א) בין קבועין בין עוברין ג) פוסלין באדם (ג) ויתר עליהן ג) הכילון והלפתן והמקבן ושראשו שקוט (ג) וסקיפת ובעלי חטרות רבי יהודה מכשיר וחכמים פוסלין הקרח פסול איזהו קרח כל שאין לו שיטה של שער (ג) מוקפת מאוזן לאוזן אם יש לו ה"ז כשר: **גמ'** אמאי והאיכא יבלת דלא כתיב באורייתא באדם ותו דק תבלול דלא כתיבי בבהמה מילף ילפי מהדדי דתניא באדם לא נאמר בו יבלת בבהמה לא נאמר דק תבלול מנין ליתן את האמור של זה בזה ואת האמור של זה בזה ת"ל [1] גרב [2] גרב (ג) ילפת ילפת לגזירה שוה מפני דאי לא מפני איכא למיפרך אדם מבהמה לא יליף שכן היא עצמה קריבה לגבי מזבח בהמה מאדם לא ילפא שכן נתרבה במצות לאיי אפנויי מפני לכתוב רחמנא ילפת ולא בעי גרב ואנא אמינא ומה ילפת דלא מאיסא הוי מומא גרב דמאים לא כל שכן גרב גרב (ד) דכתב רחמנא למה לי לאפנויי ולכתבינהו רחמנא כולהו בחד וגרב וילפת הכא והכא ולילפו (ד) מחדא אהייא בהי ליכתב רחמנא אי כתב באדם הוה אמינא כל דפסול באדם פסול בבהמה קלוט (ה) וחוטין דליתנהו באדם בבהמה נמי לא ליפסלו (ה) ולכתוב רחמנא כולהו בבהמה הוה אמינא כל דפסול בבהמה פסול באדם גבן וחרום דליתנהו בבהמה באדם נמי לא לפסלו ולכתבינהו רחמנא כולהו בחד והנך דליתנהו (ג) באידך (ו) לכתוב רחמנא בבהמה והנך דליתנהו באידך לכתוב באדם וגרב וילפת הכא והכא ולילפי מהדדי אלא כתנא דבי רבי ישמעאל (ז) דתנא דבי רבי ישמעאל כל פרשה שנאמרה ונשנית לא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה אמר רבא למה לי דכתב רחמנא (ו) מום באדם מום בקדשים מום בבכור צריכא דאי כתב רחמנא מום באדם שבן נתרבה במצות אדם מבכור (ו) (ח) בהמה לא אתי שבן הוא עצמו קרב לגבי מזבח קדשים מבכור לא אתי שבן קדושתו מרחם אדם מקדשים לא אתי שבן הן עצמן קריבין בכור מקדשים לא אתי שבן קדושתו מרובה (ח) חדא מחדא לא אתיא תיתי חדא מתרתי (ו) מהי תיתי לא לכתב רחמנא בבכור ותיתי מהנך מה להנך שכן קדושתן מרובה ונוהגין בפשוטין [לא לכתוב] בקדשים ותיתי מהנך מה להנך שכן קדושתן מאליהן (ט) [לא לכתוב] באדם ותיתי מהנך מה להנך שכן הן עצמן קריבין (ח) לגבי מזבח צריכי: יתר עליהן באדם. מנא ה"מ א"ר יוחנן דאמר קרא [3] כל איש אשר בו מום מזרע אהרן איש (ט) ששוה בזרעו של אהרן

האי איבא יבלת. ס"נ הוי מלי למיפרך ממרון דלא כתיב בחלש ו) ומייך בחלש מוטין ובמקום עלם כמו בבהמה וכן נתוק וכרות לא כתיבי בחלש וגבן לא כתיב בבהמה ומע"ג דמייך [בבהמה] למאן דמפרש לקמן שבדרתו עקומה ולא מוקי לה בגביני עיניו ומ"ת אין לו גיליס או שאין לו גיליס לא פליגי הא גיליה אחת דתנן לעיל (דף מ.) גבי בהמה הרי זה כ) [מום] ואין כ) [זה] מלא ממרום אלא דקאמר ת"ק לקמן בפירקין ו) אין לו גיליס או שאין לו גיליה אחת זהו מרום אלא דאמרי בתורה ולילפינן בהמה מאדם בג"ש דבשמוך תינח לת"ק מלא לרבי ישמעאל ור"ע דאמרי אסר ללאו שאין בו כרת מנא להו לרבי יהודה מיפטרה בולא כלום דהא ודאי קרים הוא וכליתיה דמי ולר' יוסי בעיא חליצה שמא לאו קרים הוא ואי דקאמר לא יחלוץ במקום אחין קאמר

הדרן עלך על אלו מומין

מומין אלו. האומרין בנכור פוסלין לכהן[1] לעבודה:

בין קבועין בין עוברין. כל זמן שהן בו: **הכילון והליפתם והמקבן.** מפרש בגמרא [ע"כ]: **ושרשו שקוט וסקיפה.** יז) מפרש בגמרא [שם]: **ובעלי חטרות.** פלוגתא אלא הכי כילון וליפתם וכולהו דברי הכל: **חטרות.** מלדרו"ש: **גמ' אמאי.** יח) פסולין בחלש: **והא** יט) **יבלת.** ללא כתיבא בחלש: **ואי דק מבלוג.** לאחרן גבי מומי יא) נכור (ו) הוא ולא כתיב בבהמה דבעלמא כולהו אינך ניה כמו מוטין וזנב הטעל שאינה מגעת לארכובה מכל מום רע כ) נפקי ללא דק ותבלול איכא למיפרך מדגליהו רחמנא בחלש ובבהמה לא גליהו ס"מ לא פסלי בבהמה. ומשני מילף ילפי מהדדי: **גרב דמחים.** מילפא דקשה הוא כחרס ומשקע בשאר ועושה חריצין: **ולילפינהו רחמנא לגוללו.** מומי אלו בחלש או בבהמה: **וגרב וילפא הכא והכא.** גרב לגזירה שוה וילפא לגלויי עלה לגרב דמופנה הוא ללאו אחמי כתב עור ופסח ושבור הכא והכא: **אחייא**[יא] **ליכתב.** מיניהו לכתביהו רחמנא לילף אחד מיניה: **קלוט וחוטין דליפנהו בחלש.** לחלש ליט מפרש פרסה ואחין נוהגין בו מומי חוטין לחלש יש לו שיעיס יט) ואין נראין החוטין ובהמה הוא לחלש כ) לה שיעיס למעלה ונראין החוטים ונפסלת בפגימתן: **בבהמה נמי לא פסלי.** להכי כתב רחמנא מומים בבהמה ומנה בה קלוט וחוטין שנפגמו ושנגממו כא) דנפקי מחרון: **גבן וחרום ליפנהו בבהמה.** דגבן היינו שיש לו גבינים שקורין שורליל"ש ובהמה ליש לה גבינים וחרום היינו שמוטמו לפ[א](ה) בין שתי עיניו ובהמה אין לה חוטם בין העיניס: **והנך דליפנהו בחידך.** ללא שייכי ביה ליכתב בחידך: **שנפחדש בה.** והכא איכא מידוש בחלש גבן וחרום ובבהמה קלוט וחוטין: **למה לי.** למיכתב דמומין כב) פסולין בחלש ומומין פסולין בנכור דכתיב (דברים טו) וכי יהיה בו מום וגו' ומומין כג) פסולין בקדשים: **אדם מבכור לא אמי.** כלומר מי כתב בנכור ולא כתב בהנך אדם מבכור לא אמי מה לבכור אין הוא שיפסלנו המוס שכן הוא עלמו קרב: **אדם מקדשים לא אמי.** כלומר מי כתב בקדשים ולא כתב בהנך הנך לא אמו מיניהו: **קדושתן מרובה.** חטאות ואשמות עולות ושלמים **אדם קדושתו מרובה בחולין. אין הקדוש בקדושת חבירו.** הוא דבעי מומא הא אין שוה בזולו של חבירו: מאי

דליכא בהאי משום הכי כתבינהו תרי זימני: אדם כהן שכן נתרבה במצות הרבה מה שאין כן לא בבכור ולא בקדשים: שכן קדושתן מרובה שקדשים נוהגין בין בזכרים בין בנקבות ועוד שיש להן קדושת הרבה חטאת ואשם עולה ושלמים: לא ליכתוב באדם ותיתי מהנך מבכור ומקדשים ואי אמרת מה לבכור שכן קדושתו מרחם תאמר באדם קדשים יוכיחו שאין קדוש מרחם ואפי' כן פוסל מום בהם. מה לקדשים שכן קדושתו מרובה בכור יוכיח וחזר הדין הצד השוה שבהן שפוסל בהן מום אף באדם נמי. מה להנך שכן קריבין על גבי מזבח מה שאין כן באדם: מה להנך בקדשים ואדם קדושתו מרובה במצות קדשים שכן קדושתן מרובה ונוהג קדושת אדם כהן וקדשים בין בפשוטים בין בבכורים ראוין לעבודה: קדושתן מאליהן שאין צריך להקדישן: יתר עליהן

מומין אלו. דחשבינן בבהמה: בין קבועין ובין עוברין פסולין באדם. בכהנים: ויתר עליהן. דפסולין]ם באדם ולא בבהמה הכילון כו': ואמאי. פוסלין באדם והא איכא יבלת דלא כתיבא באדם וכתיב בבהמה ודק תבלול דלא כתיבי באורייתא גבי מומי בהמה ואמאי קא חשיב להו הכא בבהמה: מילף ילפי מהדדי. מומי בהמה ממומי אדם הלכך חשיב להו לכולהו בבהמה: גרב ילפת כתיב בין במומי אדם בין במומי בהמה לגזרה שוה: ומה ילפת דלא מאיסא גרב וילפת לחוד בלחוד בלא באידך אלא גרב וילפת לחוד באידך למילף או גבי אדם או גבי בהמה: קלוט וחוטין דליתנהו באדם. דחוטין דאדם לא הוי בגלוי כשל בהמה ולא פסלי באדם ולא קלוט דלא

א א מיי' פ"י מהל' ביאת מקדש הל"ג:

שיטה מקובצת

ג) בין עוברים. דמומין עוברים דפסולים באדם נפקא לן מדילפינן מבהמ' וגבי בהמה כתיב מום בם ודרשינן בפרק התערובות [דף עז ע"ב] מום בם הוא דלא ירצה הא עבר מומן ירצה אף באדם כתיב מום בם ודרשינן הא עבר מומן ירצה כמו בבהמה. ת"ח: **ד)** עליהן באדם הכילון: **ה)** גרב ס"א וילפת גרב וילפת לגז"ש: **ז)** גרב גרב דכתב רחמנא למה לי. הקשה הר"ר אלחנן והא איצטרך לכדרבא כו' וליכא למימר דכיון דמופנה מצד אחד חשיב ליה מופנה כדאמר לעיל גבי מעשר בבהמה דאינו נמכר משום דמגרינן גז"ש לא יגאל לא יגאל מחרמים אע"ג דלאו מופנה אלא מצד אחד דהא מדכתיב רחמנא ילפת בהדי גרב באדם ובבהמה ש"מ דבעינן מופנה משני צדדין דאי לא בעינן אלא מצד אחד לא לכתב אלא חד ילפת בהדי גרב ואומר הר"י דמ"מ חשיב ליה מופנה לגז"ש כיון דלא איצטריך לעיל לדדרש דרבא אלא לדיוקא דעלמא דגרב הוי מומא הא חריץ לא הוי מומא או שמא הוי מצי למכתב שום נגע אחר דמאוסה ודמי לחריץ. לשון תו"ח: **ט)** קלוט וחוטין דליתנהו באדם. פי' ברש"י דאדם אינו מפריס פרסה כו' מיהו לכאורה הוי משמע דאף במקום שיש שינים בבהמה כגון למטה פוסלין אף החוטין והיה אומר הר"ר אלחנן לפי שבהמה פיה ארוך ופתוח הרבה וכי פגום קצת מחזי והוי מום שבגלוי אבל באדם לא מחזי כולי האי והוי מום שבסתר. ת"ח: **י)** ליכתב רחמנא מתי' לכתוב עד תר' וגרב נמחק: **יא)** רחמנא מומין באדם מומין בקדשים מומין בבכור צריכא דאי כתב רחמנא מומין באדם: **יב)** תי' בהמה נמחק: **יג)** מרובה. גליון דקדשים נוהגין בין בזכרים ובין בנקבות: **יד)** מתרתי בהי לא לכתוב לא לכתוב רחמנא בבכור: **טו)** קרבין על גבי מזבח הילכך צריכי: **טז)** איש שעזה בזרעו של אהרן. הקשה הר"ר אלחנן דהא קתני נמי במתני' בבן שהוא מום גמור ומרוח אשך דהוי נמי גמור ופסול משום מחלל עבודה דהא כתיב באורייתא ותירץ ר"י דמדקאמר האמור בתורה גבי גבן או מרוח אשך משמע שפיר דאתא לפרושי דאלו פוסלין לבד משום מום גמור מחלל עבודה ולא האחרים. ת"ח: **יז)** האחין ואם רצה: **יח)** תי' מפרש בגמרא נמחק: **יט)** ואמאי פוסלין: **כ)** והא איכא יבלת: **כא)** מומי אדם הוא דכתיב ולא: **כב)** אחייא (דהוי) [מיניהו] ליכתב: **כג)** שינים בשל החוטין ואין כו' ובהמה היא דאין לה: **כד)** ושנגממו נפקי מחרון: **כה)** שחוטמו משוקע בין: **כו)** דמומין פוסלין באדם ומומין פוסלין בבכור: **כז)** פוסלין בקדשים:

רבינו גרשום (המשך)

בעינן באדם פרסות סדוקות: גבן וחרום דליתנהו בבהמה דגיבן זה שגבייניו שוכבין וליכא לבהמה גבינין: וחרום. זה הכוחל שתי עיניו כאחת שחוטמו שקוע ואין לו חוטם בין עין לעין ויכול לכחול זה מזה שאין עיכוב חוטם בין עין לעין. וחוטם ליכא בבהמה ואינו כוחל: ולילכתבינהו לכולהו מומי דשייכי בחד אי באדם ליכתוב ביה גיבן וחרום ולכולהו מומי: והנך דליתנהו. ביה כגון קלוט וחוטין ליכתבינהו באידך בבהמה ולא ליכתוב בה תו מכל מומי אלא גרב וילפת. ולילפי מהדדי כל הני מומי דשייכי לכל חד וחד: אלא. משום הכי איכתבו תרי זמני משום דבר שנתחדש בהן אגב דאיכא בהאי

תורה אור השלם

1. אוֹ גִבֵּן אוֹ דַק אוֹ תְּבַלֻּל
בְּעֵינוֹ אוֹ גָרָב אוֹ יַלֶּפֶת אוֹ
מָרוֹחַ אָשָׁךְ: ויקרא כא כ

2. עִוֶּרֶת אוֹ שָׁבוּר אוֹ חָרוּץ אוֹ
יְבֵלֶת אוֹ גָרָב אוֹ יַלֶּפֶת לֹא
תַקְרִיבוּ אֵלֶּה לַיְיָ וְאִשֶּׁה לֹא
תִתְּנוּ מֵהֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לַיְיָ:
ויקרא כב כב

3. כָּל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוּם מִזֶּרַע
אַהֲרֹן הַכֹּהֵן לֹא יִגַּשׁ לְהַקְרִיב
אֶת אִשֵּׁי יְיָ מוּם בּוֹ אֶת לֶחֶם
אֱלֹהָיו לֹא יִגַּשׁ לְהַקְרִיב:
ויקרא כא כא

הגהות הב"ח

(ה) במשנה פוסלין בחלש יותר עליהן באדם הכילון וכו' וכ"ה בשקוט) מז"מ ומ"ב ס"פ שקוע: (ו) שם ושקיפה ובעלי החטוטרות: (ז) שם מקפת מאזן לאזן ואם: (ד) גמ' ולילפי מהדדי תהיל לכתוב כ"ל ומיבת כהי נמקן: (ס) שם בבהמה נמי לא ליפסלו ואי כתב רחמנא: (ו) שם חלש מכבור לא אתי כ"ל ומיבת בהמה נמקן: (ו) רש"י ד"ה ומו וכו' ומומי כבור מום הוא: (ח) ד"ה נגן וכו' שחוטמו שקוע בין שני:

לעזי רש"י

חלדרובי"ש. גיבן.
שורציל"ש. גבות-עיניים.

מוסף רש"י

לפסול במקום אחים. סמ"ק יש אחין שניסים עמו ואלך לה טומטום, לר' יהודה לאמר שהוא קרים, משוק ליה בקרים ולא פסלה על האחין ומתייבמת, ולר' יוסי אמת קאני, ספיקא הוא ופסלה על האחין דלמא לאו קרים הוא ופסלה על האחין (יבמות פג:). **ולחלוץ שלא במקום אחים.** סמ"ק אין אחין לא טומטום לר' יהודה, לר' יוסי לא בעיא חליצה מיניה, לר' יוסי נרצי יהודה בעיא חליצה מספקא (שם).

הדרן עלך על אלו מומין פוסלין באדם. נכהן, כל זמן שמום בו לא ינעבד (לעיל ג:). **כל פרשה שנאמרה ונשנית כו'.** מומיס דקרא לחזור ולמנות אח הלמוד מפני דבר אחד שמתחדש בכפילתו (סוטה ג:).

רבינו גרשום

ודאי משום הכי חולצת: מאי בינייהו. בין לר' יהודה דאמר ודאי קרים הוא ובין לר' יוסי דאמר ספק מיכדי בין מר ובין מר לא חזלץ קאמר אמר רבא לפסול במקום אחין וליחלוץ שלא במקום אחים איכא בינייהו. לר' יהודה דאמר שמא ימצא קרים הוא פוסל במקום אחים שאם עשה בה מאמר אמרינן דילמא לאו קרים הוא ופסלה על האחין וכן נמי אי ליכא אחין אלא הוא חולץ. ולר' יהודה דאמר שהוא קרים לא פסל במקום אחין ולא חולץ שלא במקום אחין. והאי דקאמר ר' יוסי טומטום לא חולץ היינו במקום אחין אבל שלא במקום אחין חולץ:

כליק פירקא